

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Дагестан

АМР "Кумторкалинский район"

МКОУ "Темиргоевская СОШ"

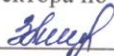
РАССМОТРЕНО

На заседании ШМО

Хангишиева С.З.
Протокол №1 от «26» 08
2023 г.

СОГЛАСОВАНО

Зам директора по УВР

Салаватова З.М.
Протокол №1 от «26» 08
2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

Магомедова Н.М.
Приказ №42 от «26» 08
2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной (авар.) литературы»

для обучающихся 1 класса

с. Темиргое 2023г.

Авар адабият 1 класс (33с.)

1.Программаялъе баян

Программа хІадур гъабуна байбихьул школалда тІуразаризе хІисабалде росарал хІасилазулги, обществоялда чиясул хъвада-чІвадиясул къагІидабазда бухъараб концепциялъулги, Байбихьул школалъул лъай къеялъул федералияб пачалихъияб стандарталъулги къучІалда. Адабияб цІали байбихьул школалъул системаялда аслиял предметадул цояб ккола. Гъелъ рахъдал мацІалда цІалиялъул махщел ва тексталда тІад хІалтІиялъул бажари лъугъинабула, художествияб литература цІалиялде интерес бижизабула ва лъимералъе рухІияб ва эстетикияб тарбия къезе, гъесул гІакълу цебетІезабизе квербакъула. Гъединго литературияб цІалиялъул курс тІадегІанаб даражаялда лъазабиялъ рес кьола байбихьул классазул цогидал предметада лъикІал хІасилал рихъизаризе.

Мурадал: Байбихьул школалъул литературияб цІалиялъул курс буссун буго гъал хадусел **мурадал** тІуразариялде: - бичІчІун, битІун, чвахун ва пасихІго цІализе гъваридго лъзаби; батІибатІиял тайпабадул текстазда тІад хІалтІизе бажаруледухъ, калам цебетІезаби; тІехъалдехун ва цІалиялдехун бугеб интерес шулалъизаби; цІалиялъул даража борхизаби ва, жалго жидедаго чІун, асарал цІалиялъулъги къваригІараб тІехъ тІаса бищиялъулъги хІалбихъи букІинаби; - художествиябгин творчествоялъулаб ва нахъгІунтІиялъулаб пагъмути, художествиял асарал цІалулаго, чидае рекІел асар загъир гъабизе бугеб бажариги цебетІезаби; рагІудехун берцинаб (эстетикияб) балагъи лъугъинаби ва художествияб асар бичІчІизе бажари; - художествиял асарадалъун байбихьул классазул цІалдохъабадул рухІияб хІалбихъи бечелъизаби; рухІияб асаралъул ва гъудуллъиялъулги, жавабчилъиялъулги, лъикІлъиялъулги, ритІухълъиялъулги хІакълулъ бичІчІиял куцай; Дагъистаналъул ва цогидал миллатадул культуралялъул адаб-хъатир гъабизе цІалдохъаби куцай.

Цель: - лъазарурал асарадул ва гъезул авторазул цІарал

- лъазарурал асарадул багъадуралги ва гъел гъоркъор гІахъаллъулел лъугъа-бахъинадул рахасги

- адабияб теориялдаса баянал: худож-яб асаралъул багъадур, багъадурасул монолог, диалог, дандекквей, олицетворение, эпитет.

- адабиял маргъабаздаса халкъиял маргъабазул батлалъи

- программаялда реклехъе лъазаризе рихъизарурал текстал

Программаялъул аслияб тлалаб: литератураялде лъималазе рокъи базаби; чвахун ва пасихлго цлалилъул бажари камиллъизаби; малъулел асаразул гъварилъуде раккизе ва аслияб пикруялда(идеялда) хадур гъезе клвезелъун, анализалъе авалияб роцада лъимал ругъун гъари, тлахъал цлализе гъира-щавкъ бижизаби.

Хлалтлизабураб литература:

Авар мацл ва адабият. 1 – классал. Хлалтлул программаби / Хл.С. Вакилов. –

1- себ басма. – Махлачхъала, 2014.

2 Хласилал:

- 1 1 Букваралъулгун лъай – хъвай гъаби. Ватлалъул хлакълъулъ бици.
- 2 1 Гъаракъ. Рагъараб ва рагъукъаб гъаркъал.Сураталдаса хабар глущли.
- 3 1 Къотлел ва рагли, гъезул схема
- 4 1 Предложение ва гълъул схема.
- 5 1 А, а, И, и, У, у, О, о, е хларпал ва гъаркъал
- 6 1 Н, н, М, м, Л, л хларпал ва гъаркъал

7	1	Б, б, Г, г, Р, р х1арпал ва гъаркьбал
8	1	С, с, Т, т, Х, х х1арпал ва гъаркьбал
9	1	З, з, Э, э, Й, й х1арпал ва гъаркьбал
10	1	Ж, ж, Е, е, К, к х1арпа ва гъаркьбал
11	1	Ш, ш, Щ, щ х1арпал ва гъаркьбал
12	1	Г1, г1 х1арпал ва гъаракь
13	1	Т1, т1 х1арпалва гъаракь
14	1	В, в, к1, К1 х1арпал ва гъаркьбал
15	1	Ц, ц, д, д х1арпал ва гъаркьбал
16	1	Х1, х1 х1арпал ва гъаракь
17	1	Гъ, гъ х1арпал ва гъаракь
18	1	Лъ, лъ, ч, ч, я, я х1арапал ва гъаркьбал
19	1	Ц1, ц1 х1арпал ва гъаракь
20	1	П, п х1арпал ва гъаракь
21	1	Ч1, ч1 х1арпал ва гъаркьбал
22	1	Хъ, хъ х1арпал ва гъаркьбал
23	1	Къ, къ х1арпал ва гъаркьбал
24	1	Хь, хь х1арпал ва гъаракь
25	1	Кь, кь х1арпал ва гъаракь
26	1	Гъ, гъ х1арпал ва гъаракь

27	1	ъ, ь, ы, ф х1арпал ва гъаркьбал
28	1	Ю ю ва Ё ё х1арпал ва гъез кьолел гъаркьбал
29	1	«К1одол мич1ихинк1ал» Ф. Г1алиева
30	1	«Гъале их бач1ун буго» Г1. Хачалов
31	1	«Хъвазе – ц1ализе лъала дида»
32	1	«Космос мут1иг1 гъабурав»
33	1	«Х1анч1и» Р. Х1амзатов

3 Метапредметиял х1асилал :

1. Бат1и-бат1иял жанразул ва тайпабазул текстал бич1ч1ун ц1ализе ругъунлъи, текстал к1алзул ва хъвавул формаялда г1уц1изе лъай.
2. Сверхуь т1абиг1аталда нахьг1унт1изеги цогидазулгун бухьен гъабизеги каламалдаса пайда боси.
3. Накъиталъе г1ахьаллъи гъабулев чиясухь г1енеккизеги, диалогалъуль г1ахьаллъизеги, бат1и-бат1иял пикраби рук1иналъе мук1урлъизеги, жиндирго пикру загьир гъабизеги, гьельие далил бачинеги разилъи.
4. Предметал дандекквезе, гъезул анализ ва синтез гъабизе, гьел г1аммлъизаризе, т1елазде рикъизе ва цоцада рельеьинаризе лъай.
5. Предметадул ва предметада гьоркьор ругел бич1ч1иял лъай (цоцазулгун гьоркьоблъи, маданият, творчество, т1ехь, асаралъул х1асил, художествияб текст ва гь. ц.); гуманитариял (ай инсанасул, гьесул культураялъул, тарихалъул бицунел) ва эстетикиял (ай искусствоялда, дунялалда ва г1адамазул г1умруялда жаниб берцинлъиялъул, гъайбатлъиялъул х1акъалъуль бицунел) предметада гьоркьор ругел бухьенал рич1ч1и.
6. Ц1алиялда цере лъурал мурадал ва масъалаби рич1ч1изе ва гьел т1уразаризе лъай.

7. Цебе лъураб масъалаялда рекъон цІалиялда хурхарал хІалтІаби планалда росизе, гъезда хадуб хелкквезе ва гъезие къимат къезе бугеб бажари лъугъинаби

4. ЦІалул тематикияб план:

№	СагІат	Тема
1	1	Букваралъулгун лъай – хъвай гъаби. ВатІаналъул хІакъалъулъ бици.
2	1	Гъаракъ. Рагъараб ва рагъукъаб гъаркъал. Сураталдаса хабар гІуцІи.
3	1	КъотІел ва рагІи, гъезул схема
4	1	Предложение ва гъелъул схема.
5	1	А, а, И, и, У, у, О, о, е хІарпал ва гъаркъал
6	1	Н, н, М, м, Л, л хІарпал ва гъаркъал
7	1	Б, б, Г, г, Р, р хІарпал ва гъаркъал
8	1	С, с, Т, т, Х, х хІарпал ва гъаркъал
9	1	З, з, Э, э, Й, й хІарпал ва гъаркъал
10	1	Ж, ж, Е, е, К, к хІарпа ва гъаркъал
11	1	Ш, ш, Щ, щ хІарпал ва гъаркъал
12	1	ГІ, гІ хІарпал ва гъаракъ
13	1	ТІ, тІ хІарпалва гъаракъ

14	1	В, в, к1, К1 х1арпал ва гьаркьал
15	1	Ц, ц, д, д х1арпал ва гьаркьал
16	1	Х1, х1 х1арпал ва гьаракь
17	1	Гь, гь х1арпал ва гьаракь
18	1	Лъ, лъ, ч, ч, я, я х1арапал ва гьаркьал
19	1	Ц1, ц1 х1арпал ва гьаракь
20	1	П, п х1арпал ва гьаракь
21	1	Ч1, ч1 х1арпал ва гьаркьал
22	1	Хъ, хъ х1арпал ва гьаркьал
23	1	Къ, къ х1арпал ва гьаркьал
24	1	Хь, хь х1арпал ва гьаракь
25	1	Кь, кь х1арпал ва гьаракь
26	1	Гъ, гъ х1арпал ва гьаракь
27	1	ъ, ь, ы, ф х1арпал ва гьаркьал
28	1	Ю ю ва Ё ё х1арпал ва гьез кьолел гьаркьал
29	1	«К1одол мич1ихинк1ал» Ф. Г1алиева
30	1	«Гьале их бач1ун буго» Г1. Хачалов
31	1	«Хъвазе – ц1ализе лъала дида»
32	1	«Космос мут1иг1 гьабурав»

33	1	«Х1анч1и» Р. Х1амзатов
----	---	------------------------

5. Напсиял х1асилал:

Школалдехун ва ц1алиялдехун бугеб бербалагъи ц1ик1к1инаби;

Муг1алимасул, цадахъ ц1алулел гьалмагъзабазул ва эбелинсул

Рахъалъан щвараб къиматги х1исабалде босун, жинца жиндиего къимат кьезе бажари;

Инсанасул напсалъул лъик1аб хасиятги обществоялда г1адамазул г1умруялда, мурадал цере лъей.

Муг1алимас кьураб къиматалда разилъи

Рахъдал мац1 нилъер культураялъул аслу бук1ин бич1ч1и

Рокъи Ват1аналде

Рокъи т1абиг1аталде

6.Рагъараб календарно- тематикияб план 1 класс 2023 -2024с.
(анкьида жаниб 1 саг1ат)

№	Саг1ат	Тема	Заман	Деятельностиялъ ул видал	Написял х1асилал	Материаль но- техникаялъ ул ч1езаби
1	1	Букваралъулгун лъай – хъвай гъаби. Ват1аналъул х1акъалъулъ бици.		Учебникалъулгун лъай-хъвай гъабула .	Школалдехун ва ц1алиялдехун бугеб бербалагъи ц1ик1инаби;	Т1ехъ
2	1	Гъаракъ. Рагъараб ва рагъукъаб гъаркъал. Сураталдаса хабар г1уц1и.		Суратаздасан текстал г1уц1ула.	Муг1алимасул, цадахъ ц1алулел	Алфавит
3	1	Къот1ел ва раг1и, гъезул схема		Г1инда раг1араб цогидазул калам бич1чи.	Жинца жиндиего къимат кьезе бажари;	Т1ехъ
4	1	Предложение ва гъелъул схема.		Цогидас ц1алулеб асар бич1чи.	Инсанасул напсалъул хасият	Х1арпал
5	1	А, а, И, и, У, у, О, о, е х1арпал ва гъаркъал		Х1арпал лъазари	Муг1алимас кьураб къиматалда разилъи	К1алзулаб ц1ех-рех.
6	1	Н, н, М, м, Л, л х1арпал ва гъаркъал		Х1арпал лъазари	Рахъдал мац1 нильер культуралялъул аслу бук1ин бич1чи	Алфавит
7	1	Б, б, Г, г, Р, р х1арпал ва гъаркъал		Рагъарал ва рагъукъал	Школалдехун ва ц1алиялдехун бугеб бербалагъи ц1ик1инаби;	Алфавит

8	1	С, с, Т, т, Х, х х1арпал ва гьаркьал		Х1арпал лъазари	Муг1алимасул, цадахь ц1алулел кьиматги х1исабалде босун	Алфавит
9	1	З, з, Э, э, Й, й х1арпал ва гьаркьал		Рагьарал ва рагьукьал рат1а гьаризе лъай	Жинца жиндиего кьимат кьезе бажари;	Алфавит
10	1	Ж, ж, Е, е, К, к х1арпа ва гьаркьал		Х1арпал лъазари	Мурадал цере лъей	Т1ехь
11	1	Ш, ш, Щ, щ х1арпал ва гьаркьал		Х1арпал лъазари	Рокьы Ват1аналде	Х1арпал
12	1	Г1, г1 х1арпал ва гьаракь		Х1арпал лъазари	Рокьы т1абиг1аталде	К1алзулаб ц1ех-рех.
13	1	Т1, т1 х1арпалва гьаракь		Х1арпал лъазари	Школалдехун ва ц1алиялдехун бугеб бербалагьи цик1к1инаби;	Алфавит
14	1	В, в, к1, К1 х1арпал ва гьаркьал		Х1арпал лъазари Рагьарал ва рагьукьал рат1а гьаризе лъай	Муг1алимасул, цадахь ц1алулел гьалмагъзабазул ва эбелинсул рахьалъан щвараб кьиматги х1исабалде босун	Т1ехь
15	1	Ц, ц, Д, д х1арпал ва гьаркьал		Х1арпал лъазари	Рокьы Ват1аналде	Алфавит
16	1	Х1, х1 х1арпал ва гьаракь		Х1арпал лъазари	Рт1абиг1аталде	Алфавит
17	1	Гь, гь х1арпал ва гьаракь		Х1арпал лъазари	Муг1алимас кьураб кьиматалда разилъи	Алфавит
18	1	Лъ, лъ, ч, ч, я, я х1арапал ва гьаркьал		Х1арпал лъазари	Рахьдал мац1 нильер культура	Алфавит
19	1	Ц1, ц1 х1арпал ва гьаракь		Рагьарал ва рагьукьал рат1а гьаризе лъай	Рахьдал мац1 нильер культура ялгул аслу бук1ин бич1чи	Алфавит
20	1	П, п х1арпал ва гьаракь		Х1арпал лъазари	Школалдехун ва ц1алиялдехун бугеб бербалагьи цик1к1инаби;	Алфавит
21	1	Ч1, ч1 х1арпал ва гьаркьал		Х1арпал лъазари Рагьарал ва рагьукьал	Муг1алимасул, цадахь ц1алулел гьалмагъзабазул ва эбелинсул рахьалъан щвараб кьиматги	Т1ехь

				ратла гъаризе лъай	Хисабалде босун	
22	1	Хъ, хъ х1арпал ва гъаркъал		Х1арпал лъазари	Жинца жиндиего кьимат кьезе бажари;	Х1арпал
23	1	Къ, къ х1арпал ва гъаркъал		Х1арпал лъазари	Инсанасул напсалъул лъик1аб хасиятги обществооялда г1адамазул г1умруялда, мурадал цере лъей	К1алзулаб ц1ех-рех.
24	1	Хь, хь х1арпал ва гъаракъ		Х1арпал лъазари	Рокьы Ват1аналде	Алфавит
25	1	Кь, кь х1арпал ва гъаракъ		Х1арпал лъазари	Рокьы т1абиг1аталде	Т1ехь
26	1	Гъ, гъ х1арпал ва гъаракъ		Х1арпал лъазари	Школалдехун ва ц1алиялдехун бугеб бербалагъи ц1ик1к1инаби;	Х1арпал
27	1	ъ, ь, ы, ф х1арпал ва гъаркъал		Х1арпал лъазари	Рахьдал мац1 нилъер культуралялъул аслу бук1ин бич1чи	К1алзулаб ц1ех-рех.
28	1	Ю ю ва Ё ё х1арпал ва гъез кьолел гъаркъал		Х1арпал лъазари	Школалдехун ва ц1алиялдехун бугеб бербалагъи ц1ик1к1инаби;	Алфавит
29	1	«К1одол мич1ихинк1ал» Ф. Г1алиева		Калам цебет1езабиялъе к1вар	Муг1алимасда цадахъ ц1али	Т1ехь
30	1	«Гъале их бач1ун буго» Г1. Хачалов		Калам цебет1езабиялъе к1вар	Жинца жиндиего кьимат кьезе бажари;	Т1ехь
31	1	«Хъвазе – ц1ализе лъала дида»		Калам цебет1езабиялъе к1вар	Инсанасул напсалъул лъик1аб хасиятги обществооялда г1адамазул г1умруялда, мурадал цере лъей	Жив-живгун х1алт1и.
32	1	«Космос мут1иг1 гъабурав»		Калам цебет1езабиялъе	Рокьы Ват1аналде	К1алзулаб ц1ех-рех.
33	1	«Х1анч1и» Р. Х1амзатов		Калам цебет1езаби	Рокьы т1абиг1аталде	К1алзулаб

						цлех-рех.
--	--	--	--	--	--	-----------